

תוכנית הקורס ורשימת קריאה לקורס

סמסטר 1 שנה 2022

בית ספר: בית ספר ברוך איבצ'ר לפסיכולוגיה B.A.

מרחב המעבר של האהבה והתשוקה

מרצים/ות:

ד"ר אורנה ראובן rorna@runi.ac.il

מספר הקורס:	8176	סוג הקורס:	סמינריון	שעות שבועיות:	3	נקודות זכות:	3
דרישות הקורס:	עבודה מסכמת	קוד קבוצה:	222817601	שפת לימוד:	עברית		

תנאי קדם

קדם:

8000 - מבוא לפסיכולוגיה

נושאי הקורס

אהבה ותשוקה נכחו בחדר הטיפול ממש מהימים הראשונים של הפסיכואנליזה: יוזף **ברויאר** קטע את הטיפול הפסיכואנליטי הראשון ללא אזהרה, לאחר שהמטופלת ברטה פפנהיים (אנה או) פינטזה שהיא בהריון ממנו. קרל **יונג** ניהל רומן ממושך ורב-תהפוכות עם מטופלת שהפכה לאנליטיקאית בעצמה - סבינה שפילריון, ואילו סנדור **פרינצי** כרע ברך בקליניקה, והציע למטופלת אלמה פאלוס להינשא לו...

מה קרה שם? האם יתכן שהקשר הפסיכואנליטי מזמין, אולי אפילו מפתה את המשתתפים בו, לחוות רגשות אינטימיים בעוצמה? האם יש בכך תועלת טיפולית? ואיך אפשר לעשות עבודה טיפולית אחראית בסביבה סוערת כזו? איך ניתן לשמור על המרחב הטיפולי מבלי לפעול על בסיס הרגשות המבקשים להתממש?

בתגובה למקרים המוקדמים האלה, שסיכנו את התבססות הפסיכואנליזה כטכניקה טיפולית רצינית,

פרויד ניסח המלצה מורכבת ופרדוקסלית: במאמר 'הערות אודות אהבת העברה' (1915), פרויד שולל בחריפות כל צורה של היענות לאהבת המטופלת, אבל בו בזמן מציע להשתמש באהבה בתור מקור משמעותי להבנת המטופלת, דרך השחזור המתבצע בהעברה. הוא מתכוון לכך שהאהבה משחזרת את דפוס הקשר המוקדם של המטופלת, המועבר כעת אל דמות המטפל, ולכן ניתן ללמוד ממנה רבות על ההיסטוריה המוקדמת והלא-מודעת שלה. זוהי, אם כן, התועלת הגלומה בכך שהקשר הפסיכואנליטי מעורר רגשות אינטימיים בעוצמה גבוהה - כל רגש כזה הוא **מקור משמעותי של מידע**.

פרויד מבקש מהאנליטיקאים להשאיר את אהבת המטופלת מספיק חיה ופעילה במרחב הטיפולי על-מנת ללמוד ממנה, אבל בו בזמן מזהיר שלעולם אין להיענות לה. משהו כמו: לקבל ולדחות בו-זמנית מתנה רבת משמעות... וכאילו זה לא מספיק מסובך, פרויד מדגיש שאהבת המטופלת היא אמנם "רוח רפאים מהעבר", שחזור של חוויה השייכת לזמן ולמקום אחרים, אבל בו בזמן היא גם אהבה בוגרת אמיתית לגמרי.

לקבל ולדחות בו-זמנית, גם שחזור ילדי וגם אהבה בוגרת, אמיתית לגמרי אבל גם לא אמיתית... - זהו המקום בו משתלב בסמינר שלנו המושג **מרחב המעבר** של דונלד **וויניקוט** - אותו איזור ביניים הנמצא בין המציאות הפנימית והעולם החיצוני, מרחב פוטנציאלי ממנו אנחנו משחקים ויוצרים. שימו לב: בעברית המושגים העברה ומרחב מעבר נשמעים דומים, אך מדובר במושגים אחרים לגמרי Transference - ו-Transitional Space, וחשוב לא לבלבל ביניהם.

הטענה שנבחן בסמינר היא שבטיפול פסיכואנליטי, המשתתף השני בקשר (גם המטופל וגם המטפל) נחוה בו-זמנית כאדם מציאותי, וכאדם ש"נוצר" והתהווה בטיפול בתהליכי העברה והעברה נגדית. הערבוב בין המציאות להעברה יוצר חוויה פרדוקסאלית שאינה תמיד נוחה במיוחד, אבל היא חלק משמעותי מהתהליך הטיפולי. במצבים בהם התעוררו בטיפול רגשות אהבה ותשוקה, חשוב במיוחד לשאת את הפרדוקס ולפעול בתוכו בגמישות. בשפת הסמינר שלנו: אלה הם מצבים בהם קריטי לבסס **מרחב מעבר**, בו האהבה והתשוקה הן גם "מאז ומשם" וגם "מכאן ועכשיו" בו זמנית, מבלי להתווכח ובלו להכריע בין האפשרויות השונות.

בסמינר נבחן טענה זו בסדרה של תיאורי מקרה בני זמננו, נכיר את החשיבה שהתפתחה על **העברה נגדית, אתיקה ועל סטינג** טיפולי, וניישם אותם לחשיבה מקורית משלכם. על מנת שנעמוד בזמנים ונספיק להכיר את החומרים המורכבים בתחום, וגם לגבש נושא לרפרט ולעבודת סמינר במהלך הסמסטר, ישנה **קריאת חובה** בחלק הראשון של הסמינר. אין אפשרות ממשית להתקדם בסמינר בלעדיה, ועבודת הסמינר שתכתבו ממילא חייבת לכלול התייחסויות **לכל** קריאת החובה. במהלך השיעורים אשאל אתכם על מסקנותיכם מהקריאה האישית - מומלץ להכין לקראת כל שיעור מספר מסקנות ושאלות שעלו מהקריאה.

11/10/21 What's love got to do with it?

על ההיסטוריה של אהבה ותשוקה במרחב הטיפולי - המקרים של ברויאר, יונג ופרנצי

הדגמה - טקסטים שכתבו מטופלים, הסדרה 'בטיפול'

18/10/21 העמקה במקרה של יונג ופילריין

הדגמה - הסרט 'שיטה מסוכנת'

קריאת חובה לשיעור - גיי, תככים פסיכואנליטיים, **לוטן**, המכתבים הסודיים של יונג ופילריין

25/10/21 העברה והעברה נגדית אירוטיות

הדגמה - הסדרה 'בטיפול'

קריאת חובה לשיעור - פרויד, הערות על אהבת העברה

1/11/21 אתיקה

קריאת חובה לשיעור - יאלום, ראשית דבר

הדגמה - מקרים מהתקשורת

8/11/21 מרחב מעבר

קריאת חובה לשיעור - וויניקוט, המקום בו אנו חיים

הדגמה - הספר 'המכתב'

15/11/21 אינטגרציה

קריאת חובה לשיעור - יובל, דמעות של חשפנית, **דיוויס**, אהבה אחר הצהריים

22/11/21 אינטגרציה

קריאת חובה לשיעור - מודל, מערכת היחסים הטיפולית כהתנסות פרדוקסלית

סיכום הדגמות להמשך חקירה בעבודת סמינר – טקסטים שכתבו מטופלים; סיפורי המקרה המוקדמים של ברויאר, יונג ופרנצי, כולל ההתכתבויות האמיתיות ביניהם לבין פרויד; הסדרה 'בטיפול' בגרסאות שונות שלה; הסרט 'שיטה מסוכנת'; הספר 'המכתב' כטקסט וכספר קולי; סיפורי המקרה במאמרים 'ראשית דבר' 'דמעות של חשפנית', 'אהבה אחת' צ', מקרים שהופיעו בתקשורת ועוד.

29/11/21 גיבוש משותף של רעיונות לפרט ולעבודת סמינר, כולל הנחיות

6/12/21 גיבוש משותף של רעיונות לפרט ולעבודת סמינר

13/12/21 הצגת רפרטים בפני הכתה, דיון ומשוב

20/12/21 הצגת רפרטים בפני הכתה, דיון ומשוב

27/1/21 הצגת רפרטים בפני הכתה, דיון ומשוב

מטרות הקורס

בסמינר נכיר את סוגיית האהבה והתשוקה במרחב הטיפולי, באמצעות זוגות טיפוליים מוקדמים ובני זמננו. נחקור לעומקם את המושגים **העברה והעברה נגדית**, ונבחן את הפתרון שמציע המושג **מרחב מעבר**, להבנה של קשר בו מתקיימים בחיות רבה זה לצד זה יחסים מוקדמים מהעבר ויחסים עכשוויים בוגרים. נשתמש ביצירה האומנותית כדי ללמוד דרכה על האופנים בהם **מרחב המעבר** מאפשר תנועה גמישה בין רבדים שונים של חוויה. בנוסף, נכיר את החשיבה שהתפתחה על **אתיקה** ועל **סטינג** טיפולי. הסמינר יעניק היכרות ראשונית עם חשיבה וכתובה פסיכודינמית ופסיכואנליטית, ויכלול דיון בטקסטים מורכבים, הצגת פרט וכתובת עבודת סיום. במהלך כתיבת העבודה תפתחו זווית משלכם להמשגת הקשר הטיפולי בתור מרחב מעבר יצירתי.

מבנה ציון הקורס

השתתפות אישית רציפה ופעילה בדיון בכיתה, כולל התייחסות מעמיקה לקריאת החובה - 10% מהציון פרט בזוגות: הצגת הנושא הנבחר לעבודת הסיום, ודיון תיאורטי ראשוני בו. המשוב על הפרט ינתן בשיעור לאחר הצגתו, לא כציון מספרי אלא כהערכה - 20% מהציון עבודת סיום בזוגות - 70% מהציון

תפוקת למידה

הסמינר יעניק היכרות ראשונית עם חשיבה וכתובה פסיכודינמית ופסיכואנליטית, בנושא סוגיית האהבה והתשוקה במרחב הטיפולי. נתמודד עם האתגר שמציגים טקסטים מקוריים מורכבים, דוגמת "הערות אודות אהבת העברה" מאת זיגמונד פרויד. נכיר לעומקם את המושגים העברה, העברה נגדית, מרחב מעבר, סטינג טיפולי. נבחן את הפתרון שמציע המושג מרחב מעבר, להבנה של קשר בו מתקיימים בעוצמה רבה זה לצד זה יחסים מוקדמים מהעבר ויחסים עכשוויים בוגרים. נשתמש ביצירה אומנותית מגוונת על-מנת ללמוד דרכה על האופן בו מרחב מעבר מאפשר תנועה גמישה בין רבדים שונים של חוויה. הסמינר יכלול דיון בטקסטים, הצגת פרט וכתובת עבודת סיום.

בכתיבת העבודה תפתחו זווית משלכם להמשגת הקשר הטיפולי בתור מרחב מעבר יצירתי.

שעות קבלת מרצה

בתיאום מראש במייל, אחרי הסמינר.

רשימת קריאה

על מנת שנעמוד בזמנים ונספיק להכיר את החומרים המורכבים בתחום, וגם לגבש נושא לרפרט ולעבודת סמינר במהלך הסמסטר, ישנה **קריאת חובה** בחלק הראשון של הסמינר. אין אפשרות ממשית להתקדם בסמינר בלעדיה, ועבודת הסמינר שתכתבו ממילא חייבת לכלול התייחסויות **לכל** קריאת החובה. במהלך השיעורים אשאל אתכם על מסקנותיכם מהקריאה האישית – מומלץ להכין לקראת כל שיעור מספר מסקנות ושאלות שעלו מהקריאה .

קריאת חובה:

18/10/21

תככים פסיכואנליטיים, מתוך: גיי, פ. (1993). פרויד פרשת חיים לזמנו. תל אביב: דביר. ע"מ 173-167, 188-202

Lothane, Z. (1999). Tender love and transference: Unpublished letters of CG Jung and Sabina Spielrein. International journal of Psychoanalysis, 80(6), 1189-1204

25/10/21

הערות אודות אהבת העברה, מתוך- זיגמונד, פ. (1915 / 2002). הטיפול הפסיכואנליטי. תל אביב: הוצאת עם עובד

1/11/21

ראשית דבר, מתוך- יאלום, א.ד. (1997). על הספה. תל אביב: עם עובד

8/11/21

המקום בו אנו חיים, מתוך - וויניקוט, ד.ו. (1971 / 1995). משחק ומציאות. תל אביב: עם עובד

15/11/21

דמעות של חשפנית, מתוך - יובל, י. (2001). סערת נפש. תל אביב: קשת הוצאה לאור

Davies, J. M. (1994). Love in the afternoon: A relational reconsideration of desire and dread in the countertransference. *Psychoanalytic Dialogues*, 4(2), 153-170

* להתמקד בתיאור המקרה בע"מ 162-167

22/11/21

Modell, A. H. (1991). The therapeutic relationship as a paradoxical experience.

Psychoanalytic Dialogues, 1(1), 13-28

לצד קריאת החובה, יופיעו במודל מאמרים נוספים להעמקה, שיסייעו לכם בניבוח הרפרט ובכתיבת עבודת הסמינר. רשימה זו תתעדכן במודל בהתאם לצרכים.